

зниженим слухом. Намічено перспективні напрямки дослідження даної проблеми, зокрема необхідність розробки відповідного педагогічного забезпечення процесу правової освіти учнів зі зниженим слухом.

Ключові слова: правова освіта, правомірна поведінка, старшокласники зі зниженим слухом, правосвідомість.

Дмитриєва О.И. «Исследование уровней готовности слабослышащих старшеклассников к применению правовых знаний в поведении».

В статье представлены результаты исследования уровней готовности слабослышащих старшеклассников к применению правовых знаний в поведении. Осуществлен анализ методического обеспечения процесса правового образования слабослышащих учащихся: программ по правоведению для общеобразовательных школ; программ и рекомендаций к распределению программного материала общеобразовательных учебных заведений для 5-10 классов специальных общеобразовательных учебных заведений для слабослышащих детей по правоведению; учебников, которые используются в процессе изучения правоведения слабослышащими учениками. Выявлены трудности, усложняющие процесс овладения учебным материалом. Определены уровни сформированности деятельностно-поведенческого компонента правосознания слабослышащих старшеклассников (высокий, средний, низкий), описано методика их изучения. Проанализировано результаты исследования уровней сформированности деятельностно-поведенческого компонента правосознания слабослышащих старшеклассников. Выяснено, что преобладающее большинство слабослышащих старшеклассников имеют средний и низкий уровни сформированности деятельностно-поведенческого компонента правосознания и лишь незначительное количество их способно применять полученные правовые знания в практической деятельности, что обусловлено не только нарушением полноценного функционирования слухового анализатора учащихся, но и определенными трудностями в методическом обеспечении и организации учебно-воспитательного процесса специальных общеобразовательных школ для слабослышащих детей. Намечены перспективные направления исследования данной проблемы, в частности необходимость разработки соответствующего педагогического обеспечения процесса правового образования слабослышащих учащихся.

Ключевые слова: правовое образование, правомерное поведение, слабослышащие старшеклассники, правосознание.

Dmitrieva O. I. The research of the levels of readiness of hard of hearing senior pupils to use legal knowledge in their behaviour.

The article represents the results of the research of the level of readiness of hard of hearing senior pupils to use legal knowledge in their behaviour. The article analyses the methodical supply of legal education process for hard of hearing pupils: legal curriculum for secondary schools, programs and recommendations for the distribution of the legal curriculum material of secondary schools for the 5-10 forms in special schools for hard of hearing pupils, schoolbooks that are used in the process of legal education of hard of hearing pupils. The difficulties which make the process of learning more complicated are clarified. The article determines the formation levels of activity-behavioural component of legal consciousness of hard of hearing senior pupils (high, middle, low), the methods of their learning are described. The results of the research of activity-behavioural component of legal consciousness of hard of hearing senior pupils are analysed. We ascertained that the vast majority of hard of hearing senior pupils have got middle and low formation levels of activity-behavioural component of legal consciousness and only some of them are able to use the acquired legal knowledge in practice. It can be explained not only by the breach of the full value functioning of hearing analyser, but also by certain difficulties in methodical supply and organization of educational process in special schools for hard of hearing pupils. The promising tendencies of further research of this issue are mapped, in particular the necessity of development of pedagogical supply for the process of legal education of hard of hearing pupils.

Key words: legal education, legitimate behaviour, hard of hearing senior pupils, legal consciousness.

Стаття надійшла до редакції 23.03.2014 р.

Статтю прийнято до друку 30.03.2014 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Миронова С.П.

УДК 376-056.36

СТАВЛЕННЯ ДО НАВЧАННЯ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ ЯК ЗАПОРУКА ЇХНЬОЇ УСПІШНОСТІ

Доучина Т.О.

Досягнення успіху розумово відсталими учнями у навчанні залежить від багатьох факторів. Одним із них є ставлення учнів до навчання, оскільки воно створює значний вплив на формування мотивації досягнення та ставлення до успіху. Бажання та прагнення досягати успіху у будь-якій діяльності залежить значною мірою від того наскільки привабливою для людини є ця діяльність. Відповідно запорукою формування позитивного та дієвого ставлення до успіху, що безпосередньо визначає спрямованість діяльності на його досягнення у навчальній діяльності, є формування позитивного ставлення до неї.

Проблему ставлення до навчальної діяльності у корекційній педагогіці вивчали В. Бондар, І. Єременко, А. Корнієнко, В. Петрова, Н. Стадненко, І. Ужченко, І. Ушакова та ін. [1; 5; 6]. Незважаючи на значний доробок вчених, проблема ставлення розумово відсталих учнів до навчання є недостатньо дослідженою. Зокрема, вплив ставлення до навчання на ставлення до успіху та стимулювання до його досягнення розумово відсталих

школярів молодших класів у навчально-виховній діяльності. Тому метою нашого дослідження є вивчення ставлення до навчання розумово відсталих учнів молодших класів, що й висвітлено у статті.

Л. Проколієнко вважає, що успішність переважно визначається ставленням учнів до навчання, розумовими здібностями та вмінням вчитись, організовувати свою діяльність [4, с.113]. Недостатньо розвинений один із цих факторів буде негативно впливати на процес навчання та в тій чи іншій мірі знижуватиме успішність учнів.

Зокрема, М. Мурачковський виділяє три типи неуспішності учнів, у залежності від особливостей їхньої розумової діяльності та ставлення до навчання [2, с.8]:

- учні з низьким рівнем розумової діяльності при позитивному ставленні до навчання;
- учні з відносно високим рівнем розумової діяльності при негативному ставленні до навчання;
- учні з низьким рівнем розвитку розумової діяльності при негативному ставленні до навчання.

Відповідно до цієї класифікації навіть учні з відносно високими розумовими здібностями можуть мати низьку успішність через негативне ставлення до навчання. Це свідчить про те, що ставлення до навчання відіграє важливу роль у підвищенні навчальної успішності учнів.

Н. Стадненко серед чинників, які сприяють формуванню позитивного ставлення розумово відсталих учнів до навчальних предметів, а отже і до навчання в цілому, виділяє такі: утилітарні мотиви; наявність успіхів; пізнавальний інтерес до змісту матеріалу, що вивчається; задоволення від виконання роботи. Негативне ставлення до навчального предмета найчастіше формується під впливом мотиву невдачі при його засвоєнні [6, с.20-22].

Крім особливостей інтелектуального та особистісного розвитку учнів спеціальної школи на формування їхнього ставлення до навчання, як зазначають І. Белякова, В. Бондар, В. Петрова та ін., значний вплив мають соціальні фактори. Так, наприклад, у розумово відсталих учнів часто формується негативне ставлення до навчальної діяльності у зв'язку із перебуванням у масовій школі на початкових етапах навчання [5, с.151; 1, с.89]. Тому завданням спеціальної школи має стати створення відповідних умов, які б сприяли формуванню позитивного ставлення до навчання, адже саме це є однією з найважливіших умов його ефективності.

Формування позитивного та дієвого ставлення до успіху передбачає вивчення та урахування ставлення до навчання розумово відсталих учнів. З цієї метою нами було проведено дослідження ставлення до навчання учнів молодших класів спеціальної школи.

В основу дослідження було покладено методика вивчення шкільної мотивації учнів початкових класів Н. Лусканової та бесіду для дослідження мотивів навчальної діяльності розумово відсталих учнів В. Бондаря [3, с.102-104; 1, с.89-94;], адаптовані до завдань експерименту.

Для проведення дослідження було розроблено цикл бесід з таким переліком питань:

1. Чи подобається тобі навчатись?
2. Чи подобається тобі школа, де ти навчаєшся?
3. Що саме ти любиш (не любиш) у школі?
4. Чи хотів би ти, щоб навчання відбувалось вдома?
5. Чи хотів би ти навчатись в іншій школі? Чому?
6. Тобі подобається, коли відмінюють деякі уроки?
7. Хотів би ти, щоб уроки були коротшими?
8. Ти хотів би, щоб канікул було більше?
9. Ти гарно вчишся?
10. Для чого потрібно навчатися? Для чого навчаєшся ти?
11. Які у тебе улюблені уроки?
12. Чим вони тобі подобаються?
13. Кого з учителів ти любиш? Чому?
14. Ти любиш відповідати на уроках?
15. Ти завжди виконуєш завдання вчителя на уроці? Чому?
16. Ти завжди виконуєш домашнє завдання?
17. Ти хотів би щоб домашню роботу не задавали?
18. Для чого задають домашні завдання?
19. Як ти ставишся до дітей, які вчать гарно (погано)?
20. Як ти ставишся до однокласників? З ким ти дружиш у школі?

Також у процесі дослідження було проведено бесіди з педагогами та спостереження за учнями у навчальній діяльності. Результати проведеного дослідження дозволили виділити такі типи ставлення до навчання розумово відсталих учнів молодших класів: виразно позитивне, зацікавлене, недостатньо виразно позитивне, негативне та байдуже.

Виразно позитивне ставлення до навчання було виявлено у 2,86% учнів з вадами інтелекту. Вони усвідомлюють значення навчання, розуміють його сутність та проявляють пізнавальний інтерес. Так, на запитання "Для чого ти навчаєшся?" учень 2-го класу Максим Т. відповів: *"Щоб багато знати і вміти в майбутньому усе робити"*. Ці учні позитивно ставляться до школи, вчителів, однокласників. Їм подобається навчатись, отримувати нові знання. У навчальній діяльності вони проявляють активність, люблять відповідати на уроках, завжди виконують домашні завдання та вважають їх необхідними. У цілому ставлення до навчання є дієвим та сталим. Серед уроків, що подобаються найбільше учні цієї групи виділяли читання, українську мову та трудове навчання. При чому вони не лише називали улюблений урок, але й об'єктивно пояснювали свій вибір. Так, учень 2-го класу Денис Г. сказав, що йому подобається читання – *"бо це цікаво і я люблю читати"*.

Зацікавлене ставлення до навчання спостерігається у 17,86% розумово відсталих учнів молодших класів. У цілому ставлення до навчання є позитивним, проте недостатньо дієвим. Ці учні позитивно ставляться до школи, однокласників та навчання в цілому, проте недостатньо усвідомлюють його значення. Наприклад, учень 4-го класу Максим С. вважає, що навчатись потрібно для того: *"Щоб бути розумним, вміти рахувати, писати і читати"*; на запитання "Для чого вчитель задає домашні завдання?" учениця 2-го класу Марина К. відповіла: *"Щоб вивчити і на уроці було менше вчиту"*. У більшості цих учнів спостерігається наявність зовнішньої мотивації навчання. Позитивне ставлення до навчання характеризується вибірковістю, яка у деяких досліджуваних проявляється не лише при виконанні окремих завдань, але й у ставленні до навчальних предметів. Серед улюблених уроків вони виділяли українську мову, читання і малювання. Свій вибір пояснювали власними успіхами та легкістю вивчення. Наприклад, учениця 2-го класу Дарина Ф. назвала улюбленим уроком читання і пояснила свій вибір так: *"Люблю читання, бо читаю краще за всіх дітей"*, учень 3-го класу Валентин Г. сказав: *"Я люблю письмо, бо писати легко"*.

До третьої групи, яка складає 42,14% респондентів, ми віднесли учнів, у яких спостерігається позитивне, але недостатньо виразне ставлення до навчання, що характеризується малою дієвістю або пасивністю та епізодичністю. Вони недостатньо усвідомлюють значення навчання. Наприклад, на запитання "Для чого потрібно навчатись?" учень 3-го класу Віталій Б. відповів: *"Щоб вміти писати і рахувати"*, учень 4-го класу Атрем Ц. вважає, що навчатись потрібно для того, щоб *"не обманювали в магазині"*; на запитання "Для чого задають домашні завдання?" учень 3-го класу Кирил М. відповів: *"Щоб ми не бігали після уроків"*. Деяким учням цієї групи не подобається школа, проте вони пояснювали це, наводячи не зовсім об'єктивні причини, а окремі з них взагалі не могли пояснити. Наприклад, учень 2-го класу Микола Н. висловив бажання вчитись в іншій школі, тому що *"там може бути весело"*. Позитивне ставлення до навчання учнів цієї групи не носить особистісний характер, а виражає необхідність у схваленні з боку педагогів. Самостійно вони не проявляють активність у навчанні, але завжди виконують завдання вчителя. Ставлення до навчальних предметів вибіркоче, причому позитивне ставлення до них ґрунтується не на їх змісті, а на формах проведення та легкості вивчення. Наприклад, учениця 2-го класу Аліна Ц. сказала, що найбільше їй подобається "Трудове навчання", тому що *"його вчитель цікаво проводить"*; учень 3-го класу Василь Б. своїм улюбленим уроком назвав українську мову та пояснив: *"Бо дуже люблю писати букви"*. Серед улюблених уроків переважають українська мова, трудове навчання, малювання. У переважній більшості ці учні не проявляють активності у навчанні, потребують контролю та стимулювання. Їх цікавить не зміст чи результат роботи, а безпосередньо сам процес. Ці учні позитивно ставляться до вчителів та однокласників.

Близько 16,43% учнів з порушеним інтелектом мають негативне та пасивне ставлення. Учні цієї групи не усвідомлюють значення навчання. Наприклад, учень 2-го класу Денис А. на запитання "Для чого потрібно навчатись?" відповів: *"Для школи"*, учениця 3-го класу Марічка А. на це ж запитання дала відповідь: *"Просто треба"*. Під час навчальної діяльності ці учні потребують постійного контролю та стимулювання. У більшості вони виконують вимоги вчителя, проте є такі, які можуть в окремих випадках відмовлятися від виконання та агресивно реагувати на вимогу вчителя. На уроках вони часто відволікаються, не слухають ні вчителя, ні учнів, завдання виконують лише за вимоги вчителя. Епізодично проявляють інтерес до навчальної діяльності лише у випадку наявності ігрових моментів та яскравості подачі матеріалу. Причому зміст, що вивчається, має для них другорядне значення, а цікавить сам процес. Самостійність у навчальній діяльності абсолютно не проявляють, не люблять відповідати на уроках, коли вчитель їх запитує мовчать або повторюють слова вчителя чи учнів. Виконання домашнього завдання відбувається лише під контролем та вимогою вихователя. Цим учням не подобається школа, окремим – вчителі. Наприклад, вони бажать змінити школу пояснюючи це тим, що *"тут треба лягати спати вдень"*, *"довго йдуть уроки"*. Серед улюблених уроків вони виділяють малювання, музику, фізичну культуру. Так, учениця 2-го класу Вікторія К. сказала, що любить малювання і пояснила: *"Це найлегший урок і я люблю малювати"*; учень 4-го класу Сергій М. назвав фізичну культуру, тому що *"подобається спорт і не задають домашнього завдання"*. Тобто вибір уроку мало пов'язаний з пізнавальною діяльністю.

Також серед досліджуваних було виявлено 20,71% розумово відсталих учнів, які мають байдуже,

споглядально-пасивне ставлення до навчання. Наприклад, учениця 2-го класу Ліза Г. на запитання “Для чого потрібно навчатись?” відповіла: “Щоб вміти робити зарядку”. Учні цієї групи не могли адекватно пояснити для чого потрібно навчатись. Вони не проявляють активності у навчанні, часто відволікаються на уроках, не слухають вчителя, проте виконують його вимоги. Самостійно у навчальну діяльність не включаються, тому потребують контролю та стимулювання. Ці учні називають улюблений урок навчання та не пояснюють вибору. Наприклад, учениця 2-го класу Руслана Г. вибрала читання і пояснила, що любить читати, хоча насправді вона не вміє ще читати. Респонденти цієї групи виявляють позитивне ставлення до школи, вчителів, однокласників, але без адекватного пояснення. Наприклад, учень 4-го класу Вадим Ю. сказав, що любить класного керівника, бо “вона дає їсти”. Симпатії учнів мало пов'язані з навчанням та підтверджують байдуже до нього ставлення.

Отже, результати проведеного дослідження засвідчили недостатність сформованості позитивного та дієвого ставлення до навчання розумово відсталих учнів молодших класів. Більшість досліджуваних недостатньо усвідомлюють значення навчання, проявляють пасивність у навчальній діяльності, а отже потребують постійного стимулювання та контролю. Отримані результати свідчать про необхідність проведення спеціальної роботи з формування позитивного ставлення до навчання розумово відсталих учнів молодших класів з метою формування позитивного ставлення до успіху у навчально-виховній діяльності та підвищення їхньої успішності у навчальному та особистісному плані.

Література

1. **Бондар В.І.** Дослідження мотивів навчальної діяльності учнів допоміжної школи / В.І.Бондар // Питання дефектології. – К.: Рад. школа, 1966. – Вип. 2. – с.87–95. 2. **Мурачковский Н.И.** Как предупредить неуспеваемость школьников / Н.И.Мурачковский. – Минск: Народная асвета, 1977. – 80 с. 3. **Овчарова Р.В.** Справочная книга школьного психолога / Р.В.Овчарова. – 2-е изд., дораб. – М.: Просвещение, 1996. – 352 с. 4. **Педагогічна психологія:** навч. посіб. / Л.М.Проколієнко, М.Й.Боришевський, В.О.Моляко [та ін.]; за заг. ред. Л.М.Проколієнко, Д.Ф.Ніколенка. – К.: Вища школа, 1991. – 183 с. 5. **Петрова В.Г.** Психология умственно отсталых школьников: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / В.Г.Петрова, И.В.Белякова. – М.: Академия, 2002. – 160 с. 6. **Формирование** положительного отношения к учебно-трудовой деятельности у учащихся вспомогательной школы / под ред. Н.М.Стадненко. – К.: Рад. школа, 1982. – 102 с.

References

1. **Bondar I.V.** Doslidzhennya motiviv navchalnoyi diyalnosti uchniv dopomizhnoyi shkoly / V.I.Bondar // Pytannya defektolohiyi. – K.: Rad. shola, 1966. – Vyp. 2. – s.87–95. 2. **Murachkovsky N.I.** Kak predupredyt neuspevaemost shkolnykov / N.I.Murachkovsky. – Minsk: Narodnaya asveta, 1977. – 80 s. 3. **Ovcharova R.V.** Spravochnaya knyha shkolnoho psiholoha / R.V.Ovcharova. – 2-e yzd., dorab. – M.: Prosveshcheniye, 1996. – 352 s. 4. **Pedahohichna psiholohiya:** navch. posib. / L.M.Prokolenko, M.I.Borishevsky, V.O.Molyako [ta in.]; za zah. red. L.M.Prokolenko, D.F.Nikolenka. – K.: Vyshcha shkola, 1991. – 183 s. 5. **Petrova V.G.** Psycholohiya umstvenno otstalyh shkolnikov: ucheb. posob. dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zaved. / V.G.Petrova, I.V.Belyakova. – M.: Academiya, 2002. – 160 s. 6. **Formirovaniye** polozhytel'nogo otnosheniya k uchebno-trudovoy deyatel'nosti u uchashchikhsya vspomogatel'noy shkoly / pod red. N.M.Stadnenko. – K.: Rad. shkola, 1982. – 102 s.

Докучина Т.О. Ставлення до навчання розумово відсталих учнів як запорука їхньої успішності

У статті розглядається проблема ставлення розумово відсталих учнів до навчання, що є одним із факторів, який впливає на формування ставлення до успіху у навчально-виховній діяльності. Здійснено теоретичний аналіз вивчення ставлення до навчання у спеціальній психолого-педагогічній літературі. Проаналізовано чинники, що впливають на формування ставлення до навчання розумово відсталих учнів. Визначено необхідність дослідження ставлення до навчання з метою визначення ставлення до успіху школярів з порушеним інтелектом. Описана методика дослідження ставлення до навчання розумово відсталих учнів молодших класів. Представлено результати дослідження, які дозволили виділити декілька типів ставлення до навчання, а саме: виразно позитивне, зацікавлене, недостатньо виразно позитивне, негативне та байдуже. Отримані результати засвідчили недостатність сформованості позитивного та дієвого ставлення до навчання розумово відсталих молодших школярів. Було виявлено значний відсоток респондентів з негативним та байдужим ставленням до навчання, що характеризуються пасивністю у навчальній діяльності. Обґрунтована необхідність проведення спеціальної роботи з формування позитивного ставлення до навчання розумово відсталих учнів молодших класів з метою формування позитивного та дієвого ставлення до успіху, що в свою чергу сприятиме підвищенню успішності дітей в цілому.

Ключові слова: ставлення до навчання, розумово відсталі учні молодших класів, ставлення до успіху, методика дослідження.

Докучина Т.А. Отношение к учению умственно отсталых учащихся как залог их успешности

Статья посвящена проблеме отношения к учению умственно отсталых учащихся, что является одним из факторов формирования отношения к успеху в учебно-воспитательной деятельности. Осуществлен теоретический анализ изучения отношения к учению в специальной психолого-педагогической литературе. Проанализированы факторы, влияющие на формирование отношения к учению умственно отсталых учащихся. Определена необходимость исследования отношения к учению с целью определения отношения к успеху школьников с интеллектуальными нарушениями. Раскрыто содержание и методы исследования отношения к учению умственно отсталых учащихся младших классов. Представлены результаты исследования, которые позволили выделить несколько типов отношения к учению, а именно: выразительно положительное, заинтересованное, недостаточно выразительно положительное, отрицательное и равнодушное. Полученные результаты показали недостаточность сформированности положительного отношения к учению умственно отсталых учащихся. Было

обнаружено значительный процент респондентов с отрицательным и равнодушным отношением к учению, они характеризуются пассивностью в учебной деятельности. Положительное отношение к учению в большинстве характеризуется недостаточной осознанностью. Обоснована необходимость проведения специальной работы по формированию положительного отношения к учению умственно отсталых учащихся с целью повышения их успешности в учебном и личностном плане.

Ключевые слова: отношение к учению, умственно отсталые учащиеся младших классов, отношение к успеху, методика исследования.

Dokuchyna T.A. Attitude to the study of mentally retarded pupils as a guarantee of their success

The article is devoted to attitude to the study of mentally retarded pupils, which is one of the factors that affect attitude to the success in the educational activity. The article contains an analysis of special psychological and pedagogical literature of research problem, insufficiency research in correctional pedagogic. The theoretical analysis of the literature has allowed to identify the main factors influencing the formation of attitude to the study and indicated the necessity of research the attitude to the study of mentally retarded pupils. The content and methods of research the attitude to the study of mentally retarded pupils are discloses. The conversations with pupils and teacher, observation were used in the research. The article presents the results of research the attitude to the study of mentally retarded pupils of junior classes. According to the research allocated several types of attitude to the study. It was discovered significant amount of pupils with passive indifferent and inactive positive attitude to the study. The results of the research indicate the necessity for the introduction of new forms and methods of work in the practice of auxiliary school for the purpose of creating a positive, active attitude to the study of mentally retarded pupils of junior classes.

Keywords: attitude to the study, mentally retarded pupils of junior classes, attitude to the success, the method of research.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2014 р.

Статтю прийнято до друку 30.03.2014 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Миронова С.П.

УДК 376:371.7:342.721.73

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ
З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Єжова Т.Є.

кандидат педагогічних наук

Вільний і гармонічний розвиток особистості неможливий без забезпечення їй одного з основних прав людини – права на охорону здоров'я. У Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» поняття «охорона здоров'я» визначається як система заходів, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, закладами охорони здоров'я, медичними та фармацевтичними працівниками і громадянами з метою збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя [2].

Зараз усе більш очевидною стає залежність здоров'я не тільки від лікувально-профілактичних заходів, що здійснюються закладами охорони здоров'я, але насамперед від установок самої людини, від її усвідомленого ставлення до здорового способу життя, формування, зміцнення й збереження свого здоров'я, здоров'я членів своєї родини, і особливо дітей.

Здоров'я дитини є однією з умов її ефективної участі в навчально-виховному процесі. Різні відхилення та погіршення, що виникають у стані здоров'я, створюють дитині перешкоди на шляху досягнення успіхів у навчанні й тим самим утруднюють процес засвоєння нею соціального досвіду. Таким чином, для забезпечення дітям якнайкращих можливостей соціального розвитку, необхідно в навчально-виховному процесі приділяти увагу охороні, а по можливості й зміцненню їхнього здоров'я.

В дослідженнях вітчизняних вчених в різних галузях знань (педагогіка, медицина), проведених в різні роки, констатуються факти порушення школами санітарно-гігієнічних вимог до організації перебування дітей та організації навчального процесу. На цьому тлі збільшується кількість дитячих захворювань, особливо страждають нервова система, а також зір і постава, загострюються хронічні захворювання (С. Вітрищак, Г. Даниленко, Б. Долинський, Н. Малачкова, Н. Маслова, В. Махнюк, С. Щудро та ін.).

Серед учнів спеціальних шкіл подібних масштабних досліджень не проводилося, проте з теорії та практики корекційної педагогіки відомо, що порушення фізичного та психічного розвитку тією чи іншою мірою позначаються на загальному стані здоров'я, показниках фізичного розвитку та загальній фізичній підготовці дітей. Таким дітям, зазвичай, притаманно загальне соматичне ослаблення, що ускладнюється наявністю супутніх первинному дефекту захворювань; зниження обмінних процесів і реактивності організму; порушення рухової активності, а також швидка стомлюваність і знижена працездатність під час навчальних занять і при інших видах